

F. Nietzsche: Duševní aristokratismus

V dobách bolestného napětí a zranitelnosti si zvol válku: otužuje, dělá svaly.

K velikosti patří hrůza – nedejme si nic namluvit.

These: všechno dobro je bývalé podmaněné zlo. Měřítka: čím strašnější a větší jsou vášně, které si může dovolit doba, národ i jednotlivec, poněvadž jich může užít jako prostředku, tím vyšší je jeho kultura. Čím je člověk průměrnější, slabší, podrobenější a zbabělejší, tím spíše bude konat zlo: u něho je říše zla nejobsáhlejší. Nejnížší člověk bude vidět říši zla (t. j. všeho zakázaného a nepřátelského) všude.

Zlé činy náleží mocným a ctnostným, špatné, nízké k podrobeným.

Nejmocnější, tvořivý člověk by musel být nejhorší, pokud prosazuje u všech lidí svůj ideál proti jejich a přetváří je podle svého obrazu. Zlý znamená zde tvrdý, bolestný, vnucený.

Ideál: statečnost Řeka je v boji s jeho asiatictím, krása mu není darována, také ne logika, přirozenost mravů, je dobytá, chtěná, vybojovaná - je jeho vítězstvím.

O POŘADÍ HODNOT

Vůle k moci. Jak by měli vypadat lidé, kteří vykonají toto přehodnocení na sobě. Pořádek hodnot jakožto pořádek moci: válka a nebezpečí je předpokladem, že hodnota udrží své podmínky.

O hodnotě rozhoduje množství moci, kterou jsi - zbytek je zbabělost.

Nižší předpisuje vyšším:

Zničení toho, co se nazývá "suffrage universel", t. j. systému, s jehož pomocí se nejnížší povahy předpisují vyšším jako zákon. - ...Zničení prostřednosti a její platnosti.

Silní a slabí:

Východisko je tam, kde je velká síla, kde se síla vydává. Dav, jako součet slabých, reaguje pomalu, brání se proti mnohému, na co je ještě slabý, od čeho nemůže mít užitek, netvoří, nejde v čele.

Hodnoty slabých jsou navrch, neboť je převzali silní, aby jimi vedli.

Co si chce ještě udržet moc, lichotí luze, pracuje s luzou, musí mít luzu na své straně ...

Konečně: žena! Jedna polovina lidstva je slabá, typicky nemocná, proměnlivá, nestálá - žena potřebuje síly, aby se k ní přimkla, z náboženství slabosti, které uctívá jako božské, potřebuje být slabá, milovat, být pokorná, nebo lépe, činit silné slabými, vládne, když se zdaří silné přemoci. Žena vždycky konspirovala spolu s dekadentními typy, proti "mocným", "silným", proti mužům.

Žena odstrkuje děti pro kult piety, soucitu, lásky, matka representuje přesvědčivě altruismus.

Smýšlení, jež se nazývá "idealismem" a nechce prostřednosti dovolit být prostřední a ženě být ženou!

Neuniformovat!

Panská rasa může vzniknout jen z hrozných a násilných začátků. Problém: kde jsou barbaři dvacátého století?

Vázání morálkou slabých

Celkem: nejlepší věci byly hanobeny, poněvadž slaboši nebo nestřídmi vepři vrhali na ně špatné světlo, nejlepší lidé zůstávali skryti a často ani sami sebe nepoznávali. ...Vyšší lidé se totiž měřili nakonec podle míry ctností otroků - shledávali se "pyšnými" atd" domnívali se, že všechny jejich vyšší vlastnosti jsou "zavržení hodné".

Normy, hodnoty slabých

Zde velice škodí pojem "stejně hodnoty lidí před Bohem". Byly zakazovány činy a smýšlení, které samy o sobě patří k prerogativám silných, jako by byly člověka nehodny. Celá tendence silných lidí byla rozkřičena, poněvadž ochrana slabých (i vůči slabým) byla postavena jako norma hodnoty. Už jste zpozorovali, že v nebi chybějí všichni zajímaví lidé?

Většina lidí nemá práva k bytí, nýbrž jsou neštěstím pro vyšší.

Obraz boha u slabých

A cestu si proklestil takový obraz Boha, který byl obrazu mocných co nejvíce vzdálen.

Cena člověka (nehledě, jak je správné, k morálnosti či nemorálnosti, neboť těmito pojmy se ceny člověka ještě ani nedotkneme) není v jeho užitečnosti, neboť by trvala dále, i kdyby nebylo nikoho, komu by mohl být užitečný.

Morální hodnocení

Odhadovat cenu člověka podle toho, čím lidem prospívá, nebo co je stojí, čím škodí, to znamená stejně mnoho a stejně málo, jako odhadovat umělecké dílo podle účinku. Ale tím jsme se ještě vůbec nedotkli ceny člověka ve srovnání s jinými lidmi. "Morální hodnocení", pokud je sociální, měří člověka veskrze jenom podle jeho účinků. Ale člověk s vlastní chutí na jazyku, obklopený a skrytý svou samotou, nesdělitelný, nevypočitatelný, tedy člověk vyššího, rozhodně jiného druhu - jak chcete hodnotit toho, když ho vlastně nemůžete znát a nemůžete srovnávat?

Morální hodnocení mělo za následek největší úsudkovou tupost - hodnota člověka je podceněna, přehlédnuta, skoro popřena.

Ospravedlnění zlého?

K stupnici hodnot. Co je u typického člověka prostřední? Že rub věci nepokládá za nutný, že bojuje proti nešvarům, jako bychom se mohli bez nich obejít, že nechce jedno přijmout s druhým - že by typický charakter jedné věci, stavu, doby, osoby, chtěl rád setřít a smazat, uznáváje jenom část jejích vlastností a že by ostatní rád odstranil. Co si přejí průměrní, je to, proti čemu my ostatní bojujeme: ideál, pojatý jako něco, na čem nemá zůstat nic škodlivého, špatného, nebezpečného, pochybného a zničujícího. Náš názor je opačný: že **s každým růstem člověka musí růsti i jeho rub,...**

Neoceňujme člověka podle jednotlivých skutků. Skutky epidermální. Nic není vzácnějšího nežli jednání osobní. Stav, hodnota, národní rasa, okolí, náhoda - všechno se vyjádří jedním dílem nebo konáním spíše nežli "osoba".

2. Nepředpokládejme, že mnozí lidé jsou "osoby". A pak někteří jsou i více osobami, většina pak vůbec žádnou. Všude, kde převládají průměrné vlastnosti, na nichž záleží, aby typus trval dále, by bylo luxusem a rozmařilostí, být osobou, nemělo by také smyslu požadovati "osobu". To jsou jenom nosiči, nástroje, transmise.

Výchova

Až dosud měla "výchova" na mysli prospěch společnosti. Nikoliv největší prospěch budoucnosti, nýbrž společnosti právě jsoucí.

Vyšší a nižší

Hlavní hledisko: úkol vyššího druhu nesmíme spatřovat v tom, aby vedl nižší (jako to činí na př. Comte), nýbrž nižší je základnou, na níž vyšší druh žije svým vlastním úkolům, na níž může teprve státi.

Co tě nezabije...

Typus mých učedníků. Těm lidem, po nichž mi něco je, přejí utrpení, opuštěnost, nemoc, špatné nakládání, znehodnocení, přejí si, aby jim nebylo neznámo hluboké pohrdání sám sebou, muka nedůvěry k sobě, bída přemoženého, nemám s nimi soucitu, neboť jim přejí to jediné, co může dnes dokázat, má-li někdo cenu či ne - aby vydržel.

Ve škole

Že se to přísně žádá, že se žádá dobro, to nejznamenitější, jako normál, že chvála je řídká, že shovívavost chybí, že se hana stává ostrou, věcnou, beze zřetele na talent a původ. Takové školy je v každém směru zapotřebí, to

platí o strážce tělesné i duševní a bylo by osudné zde rozlišovat. Táž disciplína činí zdatným vojáka i učence, a podíváme-li se zblízka, není žádného učence, aby neměl v sobě instinkty řádného vojáka. Umět poroučet a zase pyšně poslouchat, stát v řadě a v šiku, ale být v každé době schopen také vésti, dávat přednost nebezpečí před pohodlím, nevážiti na kramářských vážkách, co je dovoleno a co není, býti větším nepřítelem chytráctví, příživnictví, nežli špatnosti. Čemu se učíme v tvrdé škole? Poslouchat a poroučet!

Prostředky, jimiž se udržuje silnější duch:

1. Přiznati si právo na výjimečné činy, jako pokus sebezpřekonání a svobody.
2. Vydávat se do stavu, kde není dovoleno, nebýt barbarami.
3. Vytvořiti si každým druhem askese převahu a jistotu vzhledem k síle své vůle.
4. Nesdělovat se, mlčení, opatrnost před roztomilostí.
5. Učít se poslouchat, a to tím způsobem, aby to byla zkouška udržení sama sebe. Přehnat kasuistiku cti do nejjemnějších odstínů.
6. Nekončit závěrem: "Co je jednomu vhod, je spravedlivé pro druhého", nýbrž obráceně.
7. Podávat odplatu, vracení, jako výsadu, přiznat jí jako vyznamenání.
8. Nemíti ambice po ctnostech ostatních lidí...

Zlaté pravidlo

John Stuart Mill (a který Angličan ne?) tomu věří! Ale tento výrok nevydrží ani nejlehčí nápor. Kalkulovat "nečini nic, co by nemělo být učiněno tobě", zakazuje jednání k vůli jejich škodlivým následkům. Myšlenka v pozadí je ta, že čin má vždy svou odplatu. Ale což kdyby někdo řekl (maje v ruce "Il principe"):
"Právě takové činy musíme konat, aby nás jiní nepředešli, abychom jiným znemožnili činiti je nám"?

Aristokrat je víc:

"Vzájemnost" je velká sprostota, právě že něco, co činím, nesmí a nemůže být učiněno někým jiným, že nesmí být vyrovnání (leđa v nejvyšší sféře sobě rovných, inter pares), že v hlubším smyslu člověk nic nevrací, poněvadž je něčím jedinečným a jenom něco jedinečného činí - toto základní přesvědčení obsahuje důvod aristokratického odlučování od davu, poněvadž dav věří na "rovnost" a proto také na vyrovnatelnost a "vzájemnost".

Cíl světa

Skutečnost "ducha" jakožto vznikání dokazuje, že svět nemá vůbec cíle, konečného stavu a že není schopen bytí. Svět, když už ne Bůh, má přece býti schopen božské tvůrčí síly, nekonečné proměnlivosti, má se přec nevědomky bránit, aby neupadl do nějaké své bývalé formy, nemá mít jenom úmysl, nýbrž i prostředky...